

มุมมองการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม: กรณีศึกษาลัทธิศึกษาศาสตร์ปรัชญาดุสิต

A Perspective on Non-formal Education for Social Development:

A Case Study of A Doctor of Philosophy Program

ดร.จุฬารัตน์ วัฒนะ* ดร.เฉลิม พักอ่อน** และ ดร.ธเนศ ดาวรุ่งโรจน์***

Dr.Jularat Wattana Dr.Chalerm Fak-on and Dr.Thanate Daorungroj

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

**ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ข้าราชการบำนาญ

***สำนักงานประกันคุณภาพ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รูปแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน (mixed research method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามความคิดเห็นของนิสิตและคณาจารย์ในหลักสูตร ผสมผสานเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนิสิต คณาจารย์ในหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อเท็จจริง พิจารณาความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือของข้อมูล จดบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียดและสรุปเขียนเป็นข้อความเชิงพรรณนา

ผลการศึกษาพบว่า ทั้งนิสิตปัจจุบันและคณาจารย์ในหลักสูตร มีความพึงพอใจระดับมากในปัจจุบันนำเข้า ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ผู้สอน นิสิตกระบวนการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะทางปัญญา 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ 5) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ควรเปิดรายวิชาใหม่เพิ่มมากขึ้น และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยเสริมทักษะความรู้ ประสบการณ์ตรง เพื่อให้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการเปิดประตูสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

คำสำคัญ: การศึกษานอกระบบ พัฒนาสังคม หลักสูตรประเมินหลักสูตร บัณฑิตศึกษา

Abstract

The purpose of this study was to evaluate the program of Doctor of Philosophy: Non-formal Education for Social Development in Department of Vocational Education, Faculty of Education, Kasetsart University. The study was conducted following the mixed research method where the data were drawn quantitatively from students and faculty members in the program through an opinion questionnaire and qualitatively from the students and faculty members in the program and external experts through interviews. The quantitative data were analyzed through descriptive statistics in terms of frequency, percentage and arithmetic mean. Thus as for data analysis, the qualitative data were analyzed through data verification, data validity and reliability and elaborately written record of the interviews and finally they were summarized, edited and presented in a form of a descriptive report.

Findings were as follows: Both students and faculty members were satisfied at the high level with all elements of the input, including the Program, lecturers, students, learning and instruction process, and learning outcome according to the five-dimension standard: 1) dimension of intelligence 2) dimension of knowledge content 3) dimension of interpersonal relation skills and responsibility 4) dimension of morality and ethics, and 5) dimension of numerical and critical thinking, communication and information technology skills. As for the recommendations, they were as follows: Not only should more new courses in the Program be opened but also should those curricular supplementary activities to enhance knowledge skills and direct experiences according to the education of the 21st century and readiness to enter ASEAN Economic Community be done.

Keywords: Non-formal Education, Social

Development, Program, Program Evaluation,
Graduate Education

ความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21 ต้องตอบสนองโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โดยมองไปถึงเป้าหมายของสี่เสาหลัก ซึ่งได้แก่ การเรียนรู้เพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อการปฏิบัติ (Learning to Do) การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) (สุริวัลย์ ลิ้มพิพัฒนกุล, 2557: 20) ซึ่งเป็นการพัฒนาให้เป็นบุคคลที่พร้อมเรียนรู้ (Learning Person) โดยทักษะที่สำคัญที่สุดของศตวรรษที่ 21 จึงเป็นทักษะเรียนรู้ (Learning Skills) (ประเสริฐบุญเรือง, 2557: 7)

ประเทศไทยดำเนินการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มากมาย โดยมุ่งหวังว่าการศึกษจะทำให้คนไทยมีความรู้ ความสามารถสูงขึ้น อย่างน้อยก็

ทัดเทียมกับประชาชนของประเทศต่างๆ ที่พัฒนาแล้วทั้งในภูมิภาคเอเชียด้วยกันและระดับโลก ประกอบกับสถานการณ์ของโลกได้ผลักดันให้ประเทศไทยต้องก้าวเข้าสู่สังคมโลกมากขึ้น ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง ตลอดจนสิ่งแวดล้อมของโลก ประเทศไทยไม่อาจรับผิดชอบเฉพาะตนเองเท่านั้น หากต้องรับผิดชอบต่อโครงสร้างอื่นๆ ของสังคมโลกด้วย สิ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจน ก็คือการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนที่ประเทศไทยต้องเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันต่างๆ เพื่อความอยู่รอดในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งเป็นเรื่องที่ปฏิเสธได้ยาก และประเทศไทยจำเป็นต้องสร้างฐานรากที่สำคัญในการพัฒนา นั่นคือ “การพัฒนาคุณภาพคน” ซึ่งเป็นจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษามาทุกยุคทุกสมัย (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2556: 25-26)

ดังนั้นการศึกษาในระดับอุดมศึกษา เป็นการศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถในการศึกษาต่างๆ ในระดับสูง โดยเฉพาะการประยุกต์ทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติ การจัดการศึกษาในประเทศใดก็ตามจะไม่สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ตามที่กำหนดไว้ ถ้าขาดหลักสูตรที่เป็นเครื่องมือในการกำหนดแนวทางการศึกษา (อนุชัย ตั้งศุภพรชัย, 2546: 1) การศึกษาในระดับอุดมศึกษาก็เช่นเดียวกับการศึกษาในระดับอื่นๆ ที่จะต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาของการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพที่เป็นสากล นอกจากนี้ การศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะต้องเน้นการพัฒนา นักวิชาการและนักวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถระดับสูงในสาขาวิชาต่างๆ โดยกระบวนการวิจัย เพื่อให้สามารถบุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ได้อย่างอิสระ รวมทั้งมีความสามารถในการสร้างสรรค์ จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ เชื่อมโยงและบูรณาการศาสตร์ที่ตนเชี่ยวชาญกับศาสตร์อื่นได้อย่างต่อเนื่อง มีคุณธรรมและจรรยาบรรณทางวิชาการและวิชาชีพ (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2553: 21)

สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) กำหนดให้หลักสูตรต้องมีการพัฒนาให้มีความทันสมัย และปรับปรุงคุณภาพด้านมาตรฐานและคุณภาพ การศึกษา เป็นระยะๆ อย่างน้อยทุกๆ 5 ปี ประกอบกับการปรับปรุง เพื่อพัฒนาหลักสูตรอย่างต่อเนื่อง (สำนักงาน มาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2553: 31)

ภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้จัดการเรียนการสอน ใน หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอก ระบบเพื่อพัฒนาสังคม โดยเริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2555 เป็นต้นมา จึงสมควรที่จะทำการพัฒนาหลักสูตร ซึ่งการประเมินหลักสูตรเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นอย่าง ยิ่งต่อคุณภาพของหลักสูตร ทั้งนี้เพราะการประเมิน หลักสูตรจะทำให้รู้คุณค่าและผลที่ได้จากการใช้ หลักสูตรว่าเป็นอย่างไร สามารถจะนำไปใช้ได้ดีเพียงใด ข้อมูลที่ได้จากการประเมินหลักสูตรจะเป็นประโยชน์ อย่างยิ่ง ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ และเกิดประโยชน์สูงสุดกับการศึกษาและการผลิต บุคลากรให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม ภาควิชา อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์

ขอบเขตของการศึกษา

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม เป็นการประเมินหลักสูตรที่เก็บข้อมูลจากนิสิตที่เข้า ศึกษาตั้งแต่รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งเป็นนิสิตรุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2557 ซึ่งหลักสูตรนี้ยังไม่มี ผู้สำเร็จการศึกษา จึงเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก กลุ่มที่ศึกษา 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นิสิตที่กำลังศึกษานับถึงปัจจุบัน (พฤษภาคม 2558)

กลุ่มที่ 2 คณาจารย์ในหลักสูตร

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน

วิธีการดำเนินการวิจัย

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งในเชิงปริมาณและ เชิงคุณภาพ โดยศึกษาปัจจัยนำเข้า และกระบวนการ จัดการเรียนการสอนของหลักสูตร ซึ่งรายละเอียด วิธีดำเนินการวิจัย มีดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research Method) โดยเก็บรวบรวมข้อมูล เชิงปริมาณ (Quantitative Method) เป็นวิธีหลัก ศึกษา ความคิดเห็นของนิสิตและคณาจารย์ในหลักสูตร ผสมผสานการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Method) เป็นวิธีรอง โดยการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของนิสิต คณาจารย์ในหลักสูตร และ ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน (Creswell & Clark, 2009)

2. กลุ่มที่ศึกษา

กลุ่มที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 นิสิตที่ศึกษาในหลักสูตร ตั้งแต่รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2555 จนถึงปัจจุบัน เป็นนิสิตรุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2557 จำนวน 13 คน จากนิสิตทั้งหมด 20 คน

กลุ่มที่ 2 คณาจารย์ในหลักสูตร จำนวน 5 คน

กลุ่มที่ 3 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน จำนวน 2 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วย

แบบสอบถามความพึงพอใจของนิสิตต่อ
หลักสูตร

แบบสอบถามความพึงพอใจของอาจารย์ต่อ
หลักสูตร

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของนิสิตที่มีต่อ
หลักสูตร

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของอาจารย์ที่มีต่อ
หลักสูตร

แบบสัมภาษณ์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มี
ต่อหลักสูตร

คุณภาพเครื่องมือวิจัยใช้แบบสอบถามมาตรฐาน
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ส่วนแบบสัมภาษณ์ใช้
คณาจารย์ในหลักสูตรเป็นผู้พิจารณาประเด็นคำถาม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในส่วน of ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย โดยมีเกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2558)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00–1.50 หมายถึง พึงพอใจน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51–2.50 หมายถึง พึงพอใจน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51–3.50 หมายถึง พึงพอใจปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51–4.50 หมายถึง พึงพอใจมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51–5.00 หมายถึง พึงพอใจมากที่สุด

ในส่วน of ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการตรวจสอบข้อมูล พิจารณาความถูกต้อง และความน่าเชื่อถือของข้อมูล จัดบันทึกการสัมภาษณ์อย่างละเอียด และนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาสรุป วิเคราะห์ สังเคราะห์ และเขียนเป็นข้อความเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย เรื่อง มุมมอง
การศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม : กรณีศึกษา
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สามารถสรุปผลได้ 2
ประเด็น ดังนี้

1. รายละเอียดของผลการศึกษาจาก แบบสอบถามความพึงพอใจ

1.1 นิสิตปัจจุบันที่ศึกษาในหลักสูตร

นิสิตที่ศึกษาในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม และ
ตอบแบบสอบถามความพึงพอใจต่อหลักสูตร เป็นนิสิต
ชั้นปีที่ 3 (รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2555) จำนวน 5 คน นิสิต
ชั้นปีที่ 2 (รุ่นที่ 2 ปีการศึกษา 2556) จำนวน 4 คน และ
นิสิตชั้นปีที่ 1 (รุ่นที่ 3 ปีการศึกษา 2557) จำนวน 4 คน
ซึ่งผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อหลักสูตร
พบว่า

ปัจจัยนำเข้า ที่ศึกษาจากนิสิต ได้แก่ หลักสูตร
และอาจารย์ผู้สอน พบว่าด้านหลักสูตรในภาพรวมนิสิต
มีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.21, S = 0.63$) โดยนิสิตพึง
พอใจมากกว่ารายวิชาต่างๆ ในหลักสูตรมีความน่าสนใจ
มาก ($\bar{X} = 4.14, S = 0.68$) เนื้อหาวิชาที่เรียนตรงกับ
ความต้องการของนิสิต ($\bar{X} = 4.21, S = 0.72$) และ
เนื้อหาวิชามีความทันสมัย ($\bar{X} = 4.29, S = 0.48$)
ด้านอาจารย์ผู้สอน นิสิตมีความพึงพอใจมากที่สุด
($\bar{X} = 4.64, S = 0.50$) ที่อาจารย์มีความรู้ ความสามารถ
และความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

กระบวนการ จากการศึกษาความพึงพอใจของ
นิสิตที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่า
นิสิตพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 3.93, S = 0.64$) ที่หลักสูตร
เปิดโอกาสให้เลือกเรียนวิชาต่างๆ ในส่วนของอาจารย์
ที่จัดการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่า นิสิต

พึงพอใจมากที่สุดต่อการสอนของอาจารย์ ($\bar{X} = 4.43$, $S = 0.51$) วิธีการวัดและประเมินผล ($\bar{X} = 4.43$, $S = 0.51$) และความเหมาะสมของระบบอาจารย์ที่ปรึกษา ($\bar{X} = 4.07$, $S = 0.27$) ในเรื่องของสื่อ เอกสาร และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน พบว่า นิสิตพึงพอใจมากในความเพียงพอของสื่อ เอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.07$, $S = 0.27$) ความหลากหลายของสื่อ เอกสาร และอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.93$, $S = 0.64$) ความทันสมัยของสื่อเอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.93$, $S = 0.64$)

ผลผลิต ผลการศึกษาความพึงพอใจของนิสิตต่อสิ่งที่นิสิตได้รับ พบว่า ในภาพรวมนิสิตพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.46$, $S = 0.49$) โดยนิสิตพึงพอใจมากที่สุดได้รับการพัฒนาทักษะปัญญา สามารถนำความรู้ไปใช้แก้ปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.64$, $S = 0.48$) และได้รับการพัฒนาด้านความรู้ ($\bar{X} = 4.57$, $S = 0.51$) นอกจากนี้ นิสิตมีความพึงพอใจมากว่าได้รับการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรับผิดชอบ ($\bar{X} = 4.50$, $S = 0.51$) นิสิตได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.36$, $S = 0.50$) และได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์การสื่อสารและใช้เทคโนโลยีที่จำเป็น ($\bar{X} = 4.21$, $S = 0.43$)

1.2 อาจารย์ในหลักสูตร

อาจารย์ในหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบเพื่อพัฒนาสังคม มีจำนวน 5 คน ซึ่งจากการตอบแบบสอบถามความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตร พบว่า

ปัจจัยนำเข้า ที่ศึกษาจากอาจารย์ ได้แก่ หลักสูตร นิสิต และอาจารย์ผู้สอน พบว่าด้านหลักสูตร

ในภาพรวมอาจารย์มีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.30$, $S = 0.49$) โดยพึงพอใจมากในเนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.40$, $S = 0.54$) และมีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาและหลักสูตรให้มีความทันสมัย ($\bar{X} = 4.20$, $S = 0.44$) ด้านนิสิต ในภาพรวมอาจารย์มีความพึงพอใจมาก ($\bar{X} = 4.27$, $S = 0.57$) โดยเฉพาอย่างยิ่งอาจารย์มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อกระบวนการคัดเลือกและรับนิสิต ($\bar{X} = 4.60$, $S = 0.54$) และพึงพอใจต่อระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและการให้คำปรึกษานิสิต ($\bar{X} = 4.40$, $S = 0.54$) และกิจกรรมเพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับนิสิต ($\bar{X} = 3.80$, $S = 0.44$) ด้านอาจารย์ผู้สอน พบว่า มีความพึงพอใจมากที่สุดต่อโอกาสในการได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาการ ($\bar{X} = 5.00$, $S = 0.00$)

กระบวนการ จากการศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์ที่มีต่อกระบวนการเรียนการสอนในหลักสูตร พบว่า อาจารย์พึงพอใจมาก ในการมีส่วนร่วมดำเนินการหลักสูตร ($\bar{X} = 4.20$, $S = 0.44$) ในส่วนของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน พบว่าอาจารย์พึงพอใจมากในความเพียงพอของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.20$, $S = 0.44$) และความทันสมัยของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน ($\bar{X} = 4.00$, $S = 0.70$)

ผลผลิต ผลการศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์ต่อสิ่งที่นิสิตได้รับ พบว่าอาจารย์พึงพอใจมากต่อมาตรฐานผลการเรียนรู้ของนิสิตมีความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.20$, $S = 0.44$) และอาจารย์พึงพอใจมากต่อคุณภาพบัณฑิต ($\bar{X} = 4.00$, $S = 0.70$)

รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ความพึงพอใจของนิสิตต่อหลักสูตร

(n = 13)		
ข้อความ	$\bar{X}$	S
ปัจจัยนำเข้า		
1. หลักสูตร		
o ความน่าสนใจของรายวิชาต่างๆ ในหลักสูตร	4.14	0.68
o เนื้อหาวิชาที่เรียนตรงกับความต้องการของนิสิต	4.21	0.72
o เนื้อหาวิชามีความทันสมัย	4.29	0.48
2. อาจารย์ผู้สอน		
o ได้รับความรู้ความสามารถและความเชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา	4.64	0.50
กระบวนการ		
o วิธีการสอน	4.43	0.51
o การเปิดโอกาสให้เลือกเรียนวิชาต่างๆ	3.93	0.64
o วิธีการวัดและประเมินผล	4.43	0.51
o ความเหมาะสมของระบบอาจารย์ที่ปรึกษา	4.07	0.27
o ความเพียงพอของสื่อ เอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน	4.07	0.27
o ความหลากหลายของสื่อ เอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน	3.93	0.64
o ความทันสมัยของสื่อ เอกสารและอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอน	3.93	0.64
ผลผลิต		
o การได้รับการพัฒนาทางด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.36	0.50
o การได้รับการพัฒนาทางด้านความรู้	4.57	0.51
o การได้รับการพัฒนาทักษะทางปัญญา สามารถนำความรู้ ไปใช้แก้ปัญหาได้ อย่างสร้างสรรค์ ถูกต้องและเหมาะสม	4.64	0.48
o การได้รับการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการรับผิดชอบ	4.50	0.51
o การได้รับการพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีที่ จำเป็น	4.21	0.43

ตารางที่ 2 ความพึงพอใจของอาจารย์ต่อหลักสูตร

(N = 5)

ข้อความ	μ	σ
ปัจจัยนำเข้า		
1. หลักสูตร		
o เนื้อหาวิชาในหลักสูตรมีความเหมาะสม	4.40	0.54
o มีการปรับปรุงเนื้อหาวิชาและหลักสูตรให้มีความทันสมัย	4.20	0.44
2. นิสิต		
o กระบวนการคัดเลือกนิสิตและรับนิสิต	4.60	0.54
o กิจกรรม เพื่อพัฒนาศักยภาพให้กับนิสิต	3.80	0.44
o ระบบอาจารย์ที่ปรึกษาและการให้คำปรึกษานิสิต	4.40	0.54
3. อาจารย์ผู้สอน		
o โอกาสในการได้รับการพัฒนาทางด้านวิชาการ	5.00	0.00
กระบวนการ		
o การมีส่วนร่วมในการดำเนินการหลักสูตร	4.20	0.44
o ความเพียงพอของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน	4.20	0.44
o ความทันสมัยของอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอน	4.00	0.70
ผลผลิต		
o มาตรฐานผลการเรียนรู้ของนิสิตมีความเหมาะสม	4.20	0.44
o คุณภาพบัณฑิต	4.00	0.70

2. รายละเอียดของผลการศึกษจากแบบสัมภาษณ์

2.1 นิสิตปัจจุบันที่ศึกษาในหลักสูตร

2.1.1 ในประเด็นกิจกรรมในการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร พบว่า

กิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนนั้น ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างดี มีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและเกิดประสบการณ์ตรงและแปลกใหม่นอกจากนี้ผู้สอนยังมีการเลือกวิธีการและเทคนิคในการสอนที่หลากหลาย และมีอุปกรณ์ช่วยสอนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันส่วนใหญ่ ผู้เรียนทุกท่านได้รับมอบหมายหัวข้อในการศึกษา และนำสิ่งที่ตนศึกษามานำเสนอ พร้อมข้อซักถามจากผู้เรียนด้วยกัน ผู้สอนก็จะเพิ่มเติมเนื้อหา

หรือสอบถาม ผู้นำเสนอในประเด็นต่างๆ และชักชวนให้ผู้เรียนตั้งคำถามผู้นำเสนอ และร่วมกันแสดงความคิดเห็น และหลังจากกิจกรรมการเรียนการสอนเสร็จสิ้นแล้ว ผู้สอนยังได้มีการประเมินผู้เรียนให้สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่เริ่มแรกด้วย ทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงระหว่างความรู้ประสบการณ์ความสามารถเดิมกับความรู้ ประสบการณ์ความสามารถใหม่ของผู้เรียนตามที่กำหนด แสดงถึงพฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปได้ สิ่งนี้ถือว่าเป็นจุดแข็งของการเรียนการสอนของการศึกษานอกระบบ มีการเรียนรู้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน ถือว่าเป็นรูปแบบการสอนที่เหมาะสม

กิจกรรมเสริมหลักสูตร เช่น การศึกษาดูงานนอกสถานที่ นั้นถือว่า เป็นที่น่าพอใจ เนื่องจากได้ไปเรียนรู้จาก

แหล่งการเรียนรู้ ได้พบปะพูดคุยกับผู้เชี่ยวชาญในองค์กร ได้พบถึงปัญหาและโอกาสในกระบวนการเรียนแบบนอก ระบบ ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ดีให้กับนิสิต

2.1.2 ในประเด็นรายวิชาที่ได้เรียนมาแล้วนั้น สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เพราะรายวิชา ที่เรียนนั้นมีหลากหลายและครอบคลุมถึงการ ใช้ชีวิตประจำวัน เป็นพื้นฐานทางความคิด ย่อมส่งผลต่อ พฤติกรรม ก่อให้เกิดการปฏิบัติที่เป็นประโยชน์ สามารถ นำความรู้ที่ได้เรียนไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ รวมถึงสามารถ พัฒนาตนเองอยู่ได้อย่างสม่ำเสมอจนเต็มศักยภาพและ สามารถนำความรู้ที่ไปถ่ายทอดให้เป็นประโยชน์ต่อ ชุมชน สังคม ตลอดจนประเทศชาติได้ กล่าวคือ สามารถ นำหลักการ/แนวทางไปใช้ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง กับการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ให้กับชุมชนและทำ วิทยานิพนธ์

2.1.3 ในประเด็นภาพรวมผู้สอน ผู้สอนมักใช้วิธี ถามคำถามกับผู้เรียน ซึ่งกระตุ้นผู้เรียนให้คิด หาคำตอบ มีส่วนร่วม ตั้งใจ กระตือรือร้นอยู่ตลอดเวลา ผู้สอน มอบหมายงานให้ผู้เรียนมาทำอย่างสม่ำเสมอ ทั้งแบบ กลุ่มและรายบุคคล โดยมีทั้งแบบให้ส่งเป็นชิ้นงาน หรือ การนำเสนอหน้าชั้นเรียนซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียน ได้ใช้ความคิด ค้นคว้าทดลองทำ ลองผิดลองถูกได้อย่าง อิสระ พร้อมให้คำแนะนำ ชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติทั้ง ก่อนและหลังการมอบหมายงาน บรรยากาศในการเรียน การสอน พบว่า บรรยากาศในการเรียนการสอนรู้สึกเป็น กันเองระหว่างผู้เรียนและผู้สอน

2.2 อาจารย์ในหลักสูตร

จากการสัมภาษณ์อาจารย์ในหลักสูตร พบว่า ใน ส่วนของการจัดกระบวนการเรียนการสอน ควรเพิ่ม กิจกรรมทางวิชาการให้แก่นิสิตมากขึ้น เช่น การพา ผู้เรียนไปศึกษาดูงานกับหน่วยงาน/องค์กร ที่เกี่ยวข้อง กับสาขาวิชาในประเทศ/ต่างประเทศ เพื่อเสริม ประสบการณ์ตรงให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้ ควรจัด รายวิชาให้เหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน โดยเสนอเปิด

รายวิชาใหม่เพิ่มขึ้น เพื่อให้มีรายวิชาที่หลากหลายมาก ขึ้น ให้นิสิตได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความสนใจและ สามารถนำไปใช้ในการทำงานของผู้เรียนได้ต่อไปใน อนาคต เมื่อสำเร็จการศึกษา ในส่วนของผู้เรียนที่ไม่มี ประสบการณ์ตรงทางการศึกษานอกระบบ หลักสูตร ควรจัดรายวิชาฝึกงาน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสลงมือ ปฏิบัติจริงในพื้นที่จะได้เห็นและสัมผัสกับสภาพจริงของ งานในสาขาวิชา นอกเหนือจากนี้ทางสาขาวิชา ควรมี กิจกรรมที่พาผู้เรียนเข้าร่วมประชุมวิชาการที่เกี่ยวข้อง กับสาขาวิชาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และสรุป สาระ ที่ได้จากการเข้าร่วมประชุมวิชาการ เมื่อนิสิต เริ่มทำวิทยานิพนธ์แล้ว ทางสาขาวิชาควรมีมาตรการ เร่งรัดการทำวิทยานิพนธ์ของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนจบ การศึกษาได้ภายในระยะเวลา 3 ปี เพื่อคุณภาพของ หลักสูตร

2.3 ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน

จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน พบว่า ควรจัดการเรียนการสอนที่สร้างระบบคิดให้แก่ ผู้เรียนมากขึ้น เช่น จัดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ “วิพากษ์ วิธี” เพื่อฝึกการคิด การวิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้ นอกจากนี้ ควรจัดรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับ Grounded Theory หรือ Grassroot Theory เพื่อฝึกให้ผู้เรียนหา สาเหตุต่างๆ แล้วค่อยๆ พิสูจน์ที่ละประเด็น โดยอาจให้ นิสิตลงพื้นที่ เพื่อหาข้อมูลมาพิสูจน์ทฤษฎี และนำข้อมูล ในพื้นที่ มาออกแบบกิจกรรม เพื่อหารูปแบบการศึกษา นอกระบบ ที่เหมาะสมในพื้นที่นั้น นอกจากนี้ คุณลักษณะของบัณฑิต ควรเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ ซึ่งสามารถคิดแสวงหาความรู้ได้ เป็นการ คิดนอกกรอบ ที่สามารถขึ้นนำตนเองได้ มีความ รับผิดชอบและมีความซื่อสัตย์ และควรส่งเสริมทักษะ ภาษาอังกฤษ ซึ่งสำคัญในการทำงาน

ในส่วนของสาระ/กิจกรรม/ทักษะที่สำคัญใน หลักสูตร คือ 1) ทักษะการจัดเวที ทักษะการสร้างการมี ส่วนร่วมในชุมชน 2) สาระในหลักสูตรเกี่ยวกับหลักการ ทำงานในชุมชน หลักการมีส่วนร่วม การส่งเสริม กระบวนการทำงานและการมีส่วนร่วม หลักการเรียนรู้

ผู้ใหญ่ และ 3) การสร้างความภาคภูมิใจกับชุมชน การสร้างความ เป็นเจ้าของชุมชน ซึ่งแนวทางการสร้างความภาคภูมิใจกับชุมชน ขึ้นอยู่กับผู้นำในชุมชน โดยผู้นำในชุมชนต้องเป็นผู้นำที่เข้มแข็งมาก ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนเข้มแข็ง การสร้างจิตอาสา จิตสาธารณะ ให้เกิดขึ้นกับคนในชุมชน และการพัฒนาเสริมพลัง (Empowerment) ในชุมชน

สรุปผลการวิจัย

การประเมินหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาจากระบบเพื่อพัฒนาลังคม ภาควิชา อาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย เกษตรศาสตร์ เป็นการศึกษาโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก 3 กลุ่ม คือ นิสิตที่กำลังศึกษา คณาจารย์ในหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกสถาบัน วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบผสมผสานวิธี โดยการเก็บข้อมูลเชิง ปริมาณจากแบบสอบถามของนิสิตและคณาจารย์ใน หลักสูตร และการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการ สัมภาษณ์นิสิต คณาจารย์ในหลักสูตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ภายนอกสถาบัน

ผลการศึกษาพบว่า ในส่วนนิสิตปัจจุบันพึงพอใจ มากต่อปัจจัยนำเข้า ได้แก่ หลักสูตร อาจารย์ผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน และผลการเรียนรู้ ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านทักษะ ทางปัญญา 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 4) ด้านคุณธรรม จริยธรรม และ 5) ด้านทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ในส่วนของ อาจารย์ผู้สอน มีความพึงพอใจมาก ต่อปัจจัยนำเข้า ได้แก่ หลักสูตร นิสิต อาจารย์ผู้สอน กระบวนการเรียน การสอน และผลการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้ทั้ง 5 ด้าน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ควรจัดการเรียนการสอนที่สร้าง ระบบการคิดให้แก่ผู้เรียน โดยเปิดรายวิชาใหม่เพิ่มมากขึ้น และจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร เสริมทักษะความรู้ และประสบการณ์ตรง เพื่อให้สอดคล้องกับการ เปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ การศึกษาในศตวรรษที่ 21 และการเปิดประตูสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กองวิจัยตลาดแรงงาน. 2557. **รายงานผลการศึกษา แนวโน้มความต้องการแรงงานในช่วงปี 2553-2557**. กรุงเทพมหานคร: กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน.

ฉลอง ทับศรี. 2542. **การออกแบบการเรียนการสอนวิชา การออกแบบการเรียนการสอน (423511)**. เอกสารการสอน, มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์. 2556. “การปรับปรุงคุณภาพ กคน. เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา”.

การศึกษาตลอดชีวิต. กรุงเทพมหานคร: กลุ่ม พัฒนาการศึกษานอกโรงเรียน สำนักงานส่งเสริม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.

บุญชม ศรีสะอาด. 2558. **การแปลผลเมื่อใช้ เครื่องมือรวบรวมข้อมูลแบบมาตราส่วน ประมาณค่า [ออนไลน์]**. แหล่งที่มา: www.watpon.com/boonchom/O5.doc, [21 สิงหาคม 2558].

ประเสริฐ บุญเรือง. 2557. **นวัตกรรมการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 เพื่อสร้างความยั่งยืนให้ ผู้รับบริการการเรียนรู้ตลอดชีวิต**. **วารสาร ส่งเสริมการศึกษาดูชีวิต**. 1 (5), 7.

- ฤตินันท์ สมุทรทัย. 2556. การวิจัยนาร่องการ
พัฒนาหลักสูตรการผลิตครูสำหรับศตวรรษที่
21. เชียงใหม่: คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มหาวิทยาลัยทักษิณ. 2557. การพัฒนาทรัพยากร
มนุษย์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:
<http://www.2.tsu.ac.th>, [29 สิงหาคม 2557].
- วิไลวรรณ วิภาจักษณ์กุล. 2551. การประเมิน
หลักสูตรของมหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
เพชรบูรณ์: คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เพชรบูรณ์.
- สุริวัลย์ ลิ้มพิพัฒน์กุล. 2557. กศน. 360 องศา
มุมมองของคนนอกวงษ์. การเรียนรู้ตลอดชีวิต.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมการศึกษา
นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ. 2556. ภาวะสังคมไทยไตรมาสสาม
ปี 2556. สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
10 (4), 14.
- สำนักงานมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา. 2553.
เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษา พ.ศ.
2548. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน
คณะกรรมการการอุดมศึกษา
กระทรวงศึกษาธิการ.
- อนุชัย ตั้งสุพรชัย. 2546. การประเมินผลหลักสูตร
บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการ
คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยี
มหานคร พุทธศักราช 2539. วิทยานิพนธ์
ครุศาสตรบัณฑิตศึกษามหาบัณฑิต, สถาบัน
เทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

References

- Boonrueang, P. 2014. Learning & Instructional
Innovation in the 21st Century for the
Sustainability of Life-Long Education Learners.
Journal of Life-long Education Promotion.
1 (5), 7. (in Thai).
- Creswell, J. W., & Clark, V. L. P. 2009. *Designing
and Conducting Mixed Methods
Research*. Thousand Oaks, CA: Sage
Publications.
- Imsuwan, C. 2013. Non-Formal Education
Improvement to Upgrade the Educational
Quality. *Life-Long Education*. Bangkok:
Non-formal education improvement group,
Office of the Non-Formal and Informal
Education. (in Thai).
- Labour Market Research Division. 2014. *A Study
Report on a Trend of the Labour Needs
During 2010 – 2014*. Bangkok: Labour
Market Research Division, Ministry of Labour.
(in Thai).
- Limpipattanakul, S. 2014. The Non Formal) Education
at 360 degree: An outsider Perspective. *Life-
Long Education*. Bangkok: Non-Formal
Education Improvement Group, Office of the
Non-Formal and Informal Education. (in Thai).
- National Economic & Social Development Board, Office
of the. 2013. The Thai Society at the 3rd
Quarter of 2013. *Office of the National
Economic & Social Development Board*.
10 (4), 14. (in Thai).

- Offer of the Higher Education Standards and Quality, 2010. **Standard Criteria for Higher Education B.E. 2548.** Bangkok : Office of the Higher Education Commission, Ministry of Education. (in Thai).
- Samutthai, R. 2013. **A Pilot Study of the Curriculum Development of Teacher Production for the 21st century.** Chiangmai: Chiangmai University. (in Thai).
- Srisa-ad, B. 2015. **Interpretation of the Results after Data Collection by a Rating Scale** [online]. Source: www.watpon.com/boonchom/05.doc, [August 21st, 2015]
- Tabstri, C. 1999. **The Learning & Instructional Design for the Subject of Learning & Instructional Design.** A Teaching Document, Burapha University.
- Tangsubhapornchai, A. 2003. **The Curriculum Evaluation of the Bachelor of Business Administration Program of Management Department, Faculty of Business Administration, Mahanakhon University of Technology, B.E. 2539.** Master thesis of Industrial Education Program, King Mongkut's Institute of Technology, North Bangkok.
- Thaksin University. 2014. **Human Resource Development According to the National Economic & Social Development plan** [online]. Source: <http://www.2.tsu.ac.th>, [August 29th, 2014]
- Vibhajaksanakul, W. 2008. **The curriculum Evaluation of Phetchabun Rajabhat University.** Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University.